

SOLSONA I QUEROL, Josefina

(Barcelona, 12 de setembre de 1907 – Barcelona, 22 de novembre de 1960).

Josefina Solsona i Querol va néixer a Barcelona el 12 de setembre de 1907.⁶⁰ Filla dels targarins Felip Solsona i Bastús i Teresa Querol i Querol, va tenir una germana, M. del Carme (1915-2007),⁶¹ amb qui mantingué un intens lligam afectiu durant tota la vida.⁶²

El pare de Josefina Solsona, Felip Solsona i Bastús, va néixer a Tàrrrega l'any 1879. Va ser fill de l'apotecari targarí Josep Solsona i Boladeres⁶³ i de la targarina Marina Bastús i Vila, i tingué dos germans —Josep⁶⁴ i Antoni— i dues germanes —Concepció i Antònia—. Felip Solsona estava emparentat amb els principals exponents de l'elit liberal i progressista targarina de la segona

meitat del segle XIX; el seu germà Josep, tiet de Josefina Solsona, va ser-ne un representat important. No debades era cosí directe del dirigent històric republicà federal Gaietà Puig i Bolade-

Portada de la Revista Arxiu de Tradicions Populars, any 1928.

⁶⁰ Registre civil de Barcelona, núm. 6. Certificat de defunció núm. 1863, Josefina Solsona i Querol.

⁶¹ *El Periòdic de Catalunya*, 2 de juny de 2007, dins la secció de «Necrològics», pàg. 42.

⁶² Existeix poca documentació sobre Josefina Solsona i Querol. De fet, reconstruir la seva vida personal és una tasca difícil i només podem aportar algunes pinzellades que la configuren a partir de breus referències localitzades, o bé en obres i estudis generals sobre literatura escrita per dones, o bé en alguna informació puntual registrada en els diaris de l'època. Com en el cas de la relació mantinguda amb la seva germana M. del Carme, que continuà recordant la seva memòria en les dates de l'aniversari de la seva mort a través de les dedicatòries (n'hem sabut localitzar tres) que va manar inserir a la secció de necrològiques del diari *La Vanguardia*, motiu que ens fa suposar, amb certa cautela, l'estreta relació fraternal que ambdues deurién haver mantingut. Un exemple seria la que va inserir en el trenta cinquè aniversari de la mort de Josefina Querol, *La Vanguardia*, 29 de novembre de 1995, pàg. 35. De fet, segons se n'extreu del seu certificat de defunció Josefina Solsona va morir soltera i sense fills, cosa que encara aferma més el vincle amb la germana.

⁶³ Josep Solsona i Boladeres, nascut a Tàrrrega el 1842, cursà els estudis de Farmàcia a la Universitat de Barcelona, entre els anys 1859 i 1863, any en què sol·licità el trasllat de l'expedient a la Universitat de Granada. Apotecari de professió, tenia una farmàcia situada al carrer Major. El 1869, va ser nomenat jutge municipal suplent. Vinculat al republicanisme targarí des dels seus inicis, va ser alcalde de Tàrrrega entre el febrer de 1872 i el desembre de 1873, any de la proclamació de la Primera República, i el mateix mes en fou reelegit regidor municipal.

⁶⁴ Josep Solsona i Bastús, nascut a Tàrrrega el 1876, conegut amb el sobrenom de *Pep de l'Apotecari*, va prosseguir inicialment el negoci de la farmàcia familiar. No obstant això, aviat engegà una dilatada i popular trajectòria com a cafeter. El marc on esdevindria conegut el seu ofici de cafeter seria el casino La Alianza. Per les seves bones maneres i un distingit sentit de correcció en el vestir i en el tracte amb els clients, passà a ser reconegut amb el sobrenom de *Pep de l'Aliança*. Josep Solsona, a banda, va ser un dels principals militants a Tàrrrega d'Unió Republicana, un compromís que no pot desvincular-se del que adquirí el seu pare en el seu entorn familiar. Josep Solsona va ser president del Círcol Obrer Instructiu d'Unió Republicana i escollit regidor republicà en les eleccions municipals de maig de 1909. Designat tinent d'alcalde, en Solsona feu puntualment d'alcalde accidental.

Portada de L'encís blau, any 1933.

res i cosí polític dels dirigents locals Antoni Roca i Sanou (liberal) i Marià Feijoo i Dalmau (republicà). Tot i aquesta vinculació familiar amb el republicanisme, Felip Solsona no va tenir una activitat tan notòria com la que tingueren el seu pare i el seu germà Josep, i la seva vinculació activa només apareix amb motiu de les eleccions municipals de 1905, quan fou designat interventor amb el també republicà Emili Roca i Castelló.⁶⁵ En la documentació targarina, a Felip Solsona aviat se li perd el rastre. Segons el que

se n'extreu del padró de població de la ciutat d'aquell any 1905, Felip Solsona vivia al domicili patern del carrer Major. En el padró de 1910 ja no hi consta.⁶⁶ Per les dades de què disposem, és plausible d'imaginar que Felip Solsona l'any 1906 (potser l'amistatçament ja venia d'abans), degué de comprometre's i casar-se amb Teresa Querol i Querol, targarina de la qual només sabem el seu any de naixement, el 1885. Per motius que desconeixem, la parella degué de migrar de Tàrraga per establir-se a Barcelona, ciutat on fixaren la residència i on, un any després, el 1907, va néixer la Josefina i, el 1915, la seva germana M. del Carme.

Així, doncs, la infantesa i part de la joventut de Josefina Solsona es desenvolupà íntegrament a Barcelona. Cursà els estudis de Periodisme⁶⁷ i ben aviat —a l'edat de disset o divuit anys— s'inicià com a col·laboradora del popular diari editat a Barcelona *Las Noticias*,⁶⁸ on hi va escriure articles i narracions en castellà.⁶⁹ En aquells anys no va perdre els vincles targarins: amb la família venia a visitar els parents amb assiduitat, àdhuc en una ocasió va ser escollida «majorala» i participà, l'octubre de 1926,⁷⁰ en la capta amb el pandero, l'octubre de 1926,⁷⁰ en la capta amb el pandero de la Mare de Déu del Roser que havia estat ben present en les celebracions de moltes poblacions de Ponent fins al primer terç del segle XX.⁷¹

D'aquesta manera no és estrany que la *Crònica Targarina*, del 14 de gener de 1928 publicqués *Marcel*, un dels primers contes escrits en català per Pepeta Solsona (aleshores signava així) i que anava dedicat a la seva germana M. del Carme. El mateix conte el publicà el Calendari de la revista *En Patufet* d'aquell any. En aquest relat, s'albira l'estil de prosa que predominaria en l'obra de l'autora, una obra que, tant per la temàtica com per l'estil, seria inclosa en el gènere de la literatura sentimental o novel·la blanca.

Entre 1923 i 1932, la cultura catalana veu sorgir una nova fornada de narradores. Proporcionalment, són més que mai i, d'entrada, escriuen a partir del model sentimental o del punt de referència essencial que significa l'obra de Caterina Albert (Víctor Català) en l'àmbit general de la prosa. En el tombant vers els anys trenta, tanmateix, l'escriptura d'aquestes autores s'installa en el psicologisme i el barcelonisme per

⁶⁵ CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim, *Tàrraga (1898-1923)*, pàg. 410 i 411 (n. 508); 418 (n. 537).

⁶⁶ La Tàrraga dels primers anys del segle XX era una ciutat que progressava econòmicament, urbanísticament, demogràficament i culturalment, però que encara tenia moltes limitacions, arcaïsmes i aspectes imperfectes. Malgrat l'incipient període de creixement i de progrés que s'estava engegant, Tàrraga continuava essent una població rural, que vivia sobretot de l'agricultura i que sofrí diversos mals anys. L'any 1905 a Tàrraga se'l conegué com «l'any de la gana», degut a les males collites que s'enregistraren i la subsegüent crisi que se sofrí. De resultes, bastantes famílies targarines decidiren de marxar a buscar-se la vida en altres indrets. Atrès per les oportunitats que oferia la Ciutat Comtal, foren molts els que hi anaren a provar sort. Amb tota la cautela que s'escau, no resulta estrany de suposar que Felip Solsona i Teresa Querol s'establiren a Barcelona per aquest motiu (almenys és el que se'n dedueix en comprovar llur absència en altres padrons posteriors).

⁶⁷ Informació treta de la pàgina web A Bit of History Web, amb l'entrada «Josefina Solsona Querol»: <http://abitofhistory.net/html/rhw/s.htm> plana consultada per últim cop el 14 de juliol de 2017.

⁶⁸ *Las Noticias* va ser fundat per Rafael Roldós i Viñolas el 1896 i va desaparèixer el 1955, romanent en actiu durant 59 anys. Va ser un diari vespertí, que es va editar en castellà i va tenir una línia editorial centrista. Amb 50.000 exemplars, va arribar a ser el segon diari amb més tiratge de Barcelona, només superat per *La Vanguardia*. Josep Pla, reconegut escriptor en català, va començar la seva carrera periodística al diari.

⁶⁹ Enciclopèdia Catalana. Diccionari enciclopèdic de la literatura catalana, amb l'entrada «Josefina Solsona Querol», a la pàgina web d'enciclopèdia.cat <http://www.xn--enciclopedia-59a.cat/EC-DLC-500438.xml>, consultada per últim cop el 8 de juliol de 2017.

⁷⁰ *Crònica Targarina*, dins la secció «Notes varies», 2 d'octubre de 1926, pàg. 10.

⁷¹ La capta de les majorales de la confraria del Roser cantant amb el pandero (o tambor) quadrat als bateigs, casaments i altres festes importants era una activitat molt arrelada als pobles de Ponent, on encara actualment en queden rastres de memòria oral. Va captar l'atenció d'historiadors, escriptors i folkloristes des de la darrera dècada del segle XIX fins als anys de la República, quan l'activitat va desaparèixer definitivament a gairebé tots els pobles on encara es feia. Informació treta de l'article de G. LLOP, Ester: «El pandero de les mosses a Ponent», *Shikar*, revista del Centre d'Estudis Comarcals del Segrià, núm. 2, Lleida, 2015, pàg. 129.

entroncar —o almenys procurar-ho— amb els temes i amb les tècniques de la literatura europea d'entreguerres. I comença a prendre cos, així, una novel·la femenina moderna en català, ente- nent *femenina* en relació a l'agència (produïda de dones) i *moderna* (un terme força més am- bigu) en relació al punt d'inflexió que suposen els anys 1928–1929, amb la imminència del canvi de règim polític i l'acceleració de la voluntat de modernitat a l'entorn del projecte de l'Exposició Universal de Barcelona.

Durant la Dictadura de Primo de Rivera i més en- cara amb l'adveniment de la Segona República, l'esforç de normalització i modernització de la cultura catalana tingué en les dones una de les peces clau. Passà a ser un sector fonamental del mercat i agents imprescindibles en la dinàmica dels nous temps. La seva producció literària i cul- tural i el consum que en va fer el públic s'incre- mentaren notablement. La poesia, la traducció, el teatre, la literatura infantil, l'assaig, el periodisme i les conferències veieren augmentar les nòmies d'autores. Les preferències del públic, tanmateix, les guanyà la prosa, que també amplià de mane- ra significativa les files femenines.

Aquests fets són resultat, en termes generals, de tres factors rellevants en la dinàmica cultural del país des de la segona meitat dels anys vint. El primer, el debat, l'incident i l'evolució que van afectar el gènere de la novel·la des d'una deter- minada comprensió de les seves funcions soci- culturals. El segon, la promoció de les dones escriptores dins del marc del *boom* de la litera- tura d'autora, indestruable de les transformacions socials i de l'exemple de les grans cultures de referència. El tercer, el canvi polític —preparat des de feia temps i materialitzat amb la procla- mació de la República el 14 d'abril de 1931—, amb les il·lusions, l'optimisme i els projectes que va generar entre la intel·lectualitat catalanista i esquerrana i amb les possibilitats culturals que va obrir; o, més globalment, amb l'afermament del pes de les dones a la vida pública i amb la confrontació ideològica entre sectors. En aquest context, la premsa obrí les portes a les dones, i moltes hi publicaren textos periodístics i literaris, tot i que només un nombre reduït arribà a fer-se un lloc en el mapa de les lletres catalanes.⁷²

Josefina Solsona i Querol visqué la plenitud d'aquesta embranzida de gènere i esdevingué una meritòria autora de novel·la sentimental, in- fantil i juvenil, així com també fou una assídua

Portada revista Atalaya, any 1943.

col·laboradora en diaris, revistes i setmanaris. D'aquesta manera, a l'edat de vint anys, Solsona passà a ser una de les poques dones (juntament amb la lingüista i pedagoga Josepa Soronellas o la poeta, periodista i traductora Maria Perpinyà i Sais) que es movien en l'òrbita de Josep Bagnunyà, l'editor de publicacions tan històriques i rellevants com el setmanari *Cu-cut* o la revista *En Patufet*. Josefina Solsona fou una de les col·laboradores d'aquest setmanari infantil il·lustrat, per bé que ni va ser una de les més prolífiques en publicacions ni n'hem pogut localitzar cap. Els autors que publicaren més a la revista *En Patufet* foren, a part de Josep Folch i Torres, que n'era el director, Xavier Bonfill, Manuel Marinello o Ramon Blasi.

El maig de 1928, aparegué el primer número de l'*Arxiu de les tradicions populars*,⁷³ publicació que inicià el camí de les revistes especialitzades en folklore català. El seu inspirador i director fou el

⁷² Informació extreta de la pàgina web Escriutores Republicanas, <http://filcat.uab.cat/gelcc/escriutores/autores/index.html>, consultada per últim cop el 13 de juliol de 2017.

⁷³ Fundat per Valeri Serra i Boldú, només se'n van publicar set números entre el 1928 i el 1935. Posteriorment, l'any 1980 l'editor José J. de Olañeta els va reimprimir en edició facsímil. Serra i Boldú va dirigir la revista amb honestedat i voluntat integradora, amb la intenció de formar un «gran arxiu cultural del que tots se'n poguessin servir, i del que ningú se sentís exclòs». A l'*Arxiu* hi van publicar els folkloristes més destacats de l'època: Rosend Serra i Pagès, Joan Amades, Antoni M. Alcover i el mateix Serra i Boldú; i hi van col·laborar un gran nombre de dones.

folklorista Valeri Serra i Verdú. Recollir els costums populars i la tradició oral, principalment, i traspassar-la a material escrit fou la tasca que es proposà la dita publicació, d'aparició irregular. Estructurada en seccions, Josefina Solsona, en aquell primer número, apareix a la secció de Demofilologia (tradició oral) amb el recull de la cançoneta popular *La Cançó del Combregar*. Una aportació que l'autora signà amb el nom Josefina Solsona de Bertran, i entre parèntesis «de Llobera». No sabem quina significació tenia per a ella la utilització de pseudònims en el moment de signar algunes de les narracions que componen la seva obra, el cas és que ho feu en moltes ocasions i amb pseudònims diferents.

En algunes d'aquestes, també signaria sota el pseudònim de Cecília Bertran. A part d'això, a la *Crònica Targarina* del 16 d'agost de 1930, es recull l'altra aportació que l'autora feu al setmanari targarí: era la narració breu *La Mestra plora*, signada amb el nom «Josefina Solsona».

Mentrestant, a Barcelona, la gran projecció pública que tingué l'Editorial Bagunyà⁷⁴ en els anys vint i en la primera meitat dels anys trenta es vincula sobretot a l'èxit del setmanari *En Patufet*,⁷⁵ que a través dels seus 1806 números a la primera etapa (1904-1938) va ensenyar a llegir i escriure en català a gairebé tres generacions. A banda d'aquesta funcionalitat pedagògica, l'èxit del setmanari també s'explica gràcies al model moral que proposava, que sublimava el conservadorisme burgès i satisfia les aspiracions del lector de classe mitjana. Altres revistes i publicacions que d'ella se'n derivarien també tingueren força èxit. Un lloc capdavanter l'ocupà la Biblioteca Gentil, la qual passà per dues etapes: de 1924 a 1928, amb 48 títols, tots obra del novel·lista i narrador Josep M. Folch i Torres, i de 1931 a 1933, amb la publicació de 29 títols, obra de diferents autors; dos títols tenien la signatura de Josefina Solsona i Querol.⁷⁶

En aquells anys, Josefina Solsona continuava veïnant a Tàrrrega, i almenys ho continuà fent fins a l'esclat de la Guerra Civil. A partir de la secció «De Societat» de la *Crònica Targarina*, on es donen a conèixer les estades d'aquelles persones amb vincles targarins que per un motiu o altre passaven o havien passat una temporada a la ciutat, coneixem algunes de les seves estades a Tàrrrega. Per una d'aquestes notes de societat, sabem que Josefina Solsona en aquell temps vivia a Puig-reig, petit municipi de la comarca del Bergadà, juntament amb la seva germana M. del Carme i el seu germà polític (cunyat) Ramon Martínez Zaragoza.⁷⁷

A començaments de l'any 1933, la Biblioteca Gentil⁷⁸ publicà, amb el número 70 de la col·lecció, la primera novel·la (curta) de Josefina Solsona, i a la capital urgellenca se'n van fer ressò també per mitjà de la *Crònica Targarina*, que el dia 21 de gener d'aquell any a les seves planes escrivia:

«L'encís blau. Hem tingut el goig de llegir la novel·leta L'encís blau (...) deguda a la ploma de la senyoreta Josefina Solsona Querol, que podem considerar com a targarina per ser-ho els seus pares i haver passat moltes temporades a Tàrrrega. L'encís blau és una escaient narració de l'estil anomenat novel·la blanca, escrita amb un català correctíssim i no mancada d'interès. Els personatges són força ben estudiats i les incidències que es *desarrollen* en la novel·la fan la seva lectura per demés agradable».⁷⁹

Pocs mesos més tard sortia, amb el número 75 de la col·lecció Gentil, *L'hora d'en Lluís*, novel·leta curta de 85 planes, la segona i última que Josefina Solsona publicava escrita en català. Ambdues novel·les de Josefina Solsona s'inclouen dins del gènere de la novel·la sentimental (també coneguda com novel·la rosa)⁸⁰ que tant d'èxit assolí en els anys que durà la República. Era tant l'èxit

⁷⁴ Editorial que porta el nom del seu fundador: Josep Bagunyà i Martra (1870-1942). Bagunyà fou un editor amb imaginació i empena que tenia el do d'endevinar els gustos del públic i, sobretot, una extraordinària facultat de caçador de talents, és a dir, la de saber descobrir totes les possibilitats dels seus col·laboradors en benefici de l'empresa. Home de conviccions arrelades, no es limitava, però, a endevinar i satisfer els gustos dels lectors. Feia molt més: orientava aquests gustos, sempre en defensa dels millors ideals.

⁷⁵ *En Patufet* sabé mantenir un producte que satisfia unes classes dirigents lligades a la Mancomunitat i que es beneficià del preu assequible per la generalització de l'oci urbà, de la lectura recreativa o suposadament formativa, fins aleshores reservada a les elits, de la distribució assequible amb el ferrocarril i la xarxa de carreteres, que possibilitava la fàcil comunicació, i de la revalorització de la lletra impresa com a factor de progrés.

⁷⁶ CASTELLANOS, Jordi: «En Patufet. Cent anys. La Revista i el seu impacte». Simposi celebrat a l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona el dia 11 de març de 2004. Departament de Filologia Catalana i Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de la Universitat de Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2004, pàg. 46.

⁷⁷ *Crònica Targarina*, «De Societat», 27 de febrer de 1932, pàg. 18

⁷⁸ Col·lecció de novel·la rosa, de periodicitat mensual, creada per Josep M. Folch i Torres, de la qual fou l'únic autor durant els primers quatre anys (1924-28). Obtingué un èxit extraordinari de públic, especialment femení. Una segona època, els primers anys del decenni dels trenta, i amb diversos autors, no fou tan popular.

⁷⁹ *Crònica Targarina*, 21 de gener de 1933, pàg. 22.

⁸⁰ La novel·la sentimental és un gènere novel·lístic (una branca de la novel·la de gènere) que té com a centre d'interès les relacions amoroses, tradicionalment entre home i dona, i amb final feliç (casament) un cop superats entrebancs i malentesos de tota mena; un dels centres d'interès és l'exploració dels sentiments dels protagonistes, però amb

de vendes d'aquestes publicacions, que l'Editorial Bagunyà a partir del número 7 de la col·lecció de la Biblioteca Gentil arribà a fer edicions amb tiratges entorn dels 20.000 exemplars, que quedaven exhaurits al poc temps de posar-los a la venda.⁸¹

Desconeixem la situació de Josefina Solsona durant els anys de la Guerra Civil, no tenim cap informació sobre com visqué el transcurs del conflicte. El 5 d'abril de 1938, es deroga l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, per la qual cosa el català deixava de ser oficial a Catalunya. Durant el període franquista, el català va ser objecte d'una agressió brutal i va quedar reduït a l'ús familiar. El castellà va passar a ser l'única llengua de l'ensenyament, de l'administració i dels mitjans de comunicació.

A partir de l'any 1939, foren prohibides les editorials en català, molts autors i autores de literatura de consum deixaren d'escriure i les que continuaren hagueren de readaptar-se i escriure en castellà. Josefina Solsona va ser una d'aquestes últimes; de fet, abans ja havia escrit en castellà i no li suposà un greu trasbals haver de tornar-ho a fer, ans al contrari: la dècada dels quaranta fou l'època més fecunda de la seva vida professional.

Sota el ferri i estricte patró que el franquisme inculcava, la literatura passà a ser un instrument més del règim, que aquest utilitzà per adoctrinar i per combregar amb els valors i l'esperit sorgits de l'aixecament del Movimiento Nacional, així com per apuntalar la tradició i la moral de l'Església Catòlica, sota la qual s'aixoplugava. I els escriptors foren els transmissors encarregats d'escampar i de fer quallar les consignes del nou model d'ordre social entre la població. Una altra eina, la censura, segava de soca-rel l'ús del català i prohibia i penava tota manifestació de lliure pensament que sorgís. Un cop acaba-

da la guerra, Josefina Solsona gairebé mai no tingué problemes amb els tribunals de censura, tot i ser una escriptora vinculada als escriptors de l'anterior època republicana;⁸² és més, va saber adaptar-se a les estrictes condicions que imposà el franquisme de manera força solvent.

L'any 1943 va ser l'inici de l'època més pròdiga de Josefina Solsona. El gener d'aquell any, l'Editorial Molino,⁸³ amb el número 40 de la popular col·lecció *Mis primeros Cuentos* llançà al mercat *La dulce Julieta*, novel·leta de 46 pàgines amb il·lustracions de Pilar i Jesús Blasco. Una breu crítica literària apareguda a *La Vanguardia*, l'abril de 1944, diu d'aquesta obra:

«LA DULCE JULIETA, por Josefina Solsona. Integrado en la colección literaria «Mis primeros cuentos», este nuevo volumen de narraciones infantiles que, con el título de «La dulce Julieta», nos brinda la pluma amena de Josefina Solsona, posee todos los ingredientes necesarios para proporcionar una grata y provechosa enseñanza moral al simpático mundillo al que va dirigido. La autora, con eficiente dominio del tema que en su obra desarrolla, presta un tono atrayente a la grata fantasía de sus descripciones, que han sido engalanadas con ilustraciones y dibujos de J. Blasco».⁸⁴

tendència a la sensibleria. Col·loquialment aquest gènere es coneix com a novel·la rosa, i també, impròpiament, com a «novel·la romàntica» (terme que, pròpiament, designa la novel·la pròpia del moviment romàntic). Tradicionalment adreçat al públic femení, es tracta d'un dels gèneres de major èxit comercial. Tot i això, és una gènere mancat de prestigi, a diferència d'altres branques de la novel·la de consum; la crítica literària acostuma a considerar-la un gènere menor, pels trets estereotipats, la manca d'ambició artística, la senzillesa de la trama i l'estil poc acurat.

⁸¹ PI I VENDRELL, Nuria: *Bibliografía de la novel·la sentimental publicada en català entre 1924 i 1938*, Diputació de Barcelona, Barcelona, 1986, pàg. 52-69 i 71 i 172.

⁸² De la pàgina web, *Esritores republicanes*, <http://filcat.uab.cat/gelcc/esritores/autores/grans/s.html>, consultada per últim cop en data de 13 de juliol de 2017.

⁸³ L'Editorial Molino va ser creada a Barcelona l'any 1933 per iniciativa del val·lisoletà Pablo del Molino Mateus (1900-1968), que volia crear una col·lecció de novel·la per a tots els públics. La Guerra Civil va paraitzar la revista i tots els nous projectes; Pablo del Molino va decidir emigrar a Argentina el 1938 per així continuar funcionant, ja que la guerra espanyola ho havia paraitzat tot, i es va establir a Buenos Aires, al carrer Migueletes, 1022, on va arribar fins i tot a tenir tallers gràfics, mentre que el seu germà Luis del Molino continuava al capdavant de l'editorial barcelonessa, en la qual es va ocupar de tot i va aconseguir un planter de col·laboradors excepcionals, format per periodistes i catedràtics expedientats per les seves idees progressistes. En la postguerra, Editorial Molino continuà amb gran èxit les publicacions de novel·la popular i arrencà la publicació d'unes sèries precedents del còmic, que tenien un gran èxit a Estats Units i que van ser conegudes com Pulp Magazines, i aquí com Hombres Audaces, entre les que podem destacar Doc Savage (ciència ficció), Bill Barnes (aviació), Pete Rice (oest) i La Sombra (misteri), encara que no intentà en cap moment ressuscitar la revista *Mickey* a causa del problema d'aconseguir paper i pagar els drets en divises, cosa molt difícil en la postguerra espanyola.

⁸⁴ *La Vanguardia*, dissabte, 29 d'abril de 1944, pàg. 9

Portada Eulalia.
Any 1950

Un mes després, Josefina Solsona iniciava una estreta etapa de col·laboració amb la Fundació Cultural Religiosa, la qual, mitjançant l'Editorial Balmes,⁸⁵ es dedicà a publicar i difondre llibres de pietat, de litúrgia i d'espiritualitat. Foren, aquestes, les temàtiques que marcaren l'estil de les següents novel·les de Solsona, les quals, sota un caire de pretesa moralitat espiritual, anaven dirigides al públic infantil i juvenil.

El 3 de febrer de 1943, l'Editorial Balmes publicà el primer número de la *Colección Primavera*, la novel·leta *Los Alegres Cacharreros*, de Josefina Solsona, amb il·lustracions de Joan Junceda.⁸⁶ I pocs dies després, amb el número dos, aparegué *Alberto*, també escrita i il·lustrada per Solsona i Junceda i que l'autora dedicà a les seves tietes targarines Antònia i Josefa Solsona. Durant els següents anys aparegueren: *Los Caballeros de Sta. Clara* (núm. III, maig 1944); *Las Vacaciones de Agustín. I parte de "Rutas Divinas"* (núm. VI, octubre 1944); *Cuando Agustín se llamó Pedro Claver. II parte de "Rutas Divinas"* (núm. VII, 1946). Amb *Eulalia* (núm. XI, setembre 1950), es tanca la col·lecció i l'etapa de Solsona amb l'Editorial Balmes.

Així mateix, entre 1943 i 1947, Solsona mantingué una estreta col·laboració amb el setmanari humorístic i per a totes les edats *Atalaya*, publicació que constava d'articles literaris, vinyetes i historietes. Era dirigida per Joaquim Muntanyola i Puig, dibuixant d'humor sortit de les files d'*En Patufet*. *Atalaya* barrejava dins les seves planes

una mena d'humor tou, sarcàstic i irònic que la feia apta per a tota la família, cosa que possibilità que els seus 327 números tinguessin una gran acollida. Per mitjà de les historietes que hi anà publicant, sabem que Josefina Solsona també escriví en clau d'humor.⁸⁷

Una faceta poc coneguda de la vida professional de Solsona és que també fou traductora. Efectivament, l'Editorial Molino li encomanà de traduir al castellà l'obra del periodista i escriptor antifeixista italià Augusto de Angelis.⁸⁸ Malgrat que aquest autor era d'afiliació republicana i s'enfrontà a un regim afí al franquisme, les traduccions de les seves novel·les passaren favorablement els rigors de la censura; eren novel·les de consum, que foren molt populars a la Itàlia de la postguerra, i no foren considerades «subversives» pels censors espanyols de l'època. De la mà de Josefina Solsona, que en seria la traductora oficial, va ser reconeguda a Espanya l'obra de De Angelis. L'any 1948, Josefina Solsona va traduir de l'italià les novel·les *El Misterio de Cinecittà* (policiàca) i *Un affiler en el corazón*.

La trajectòria literària de Josefina Solsona continuà durant la dècada dels cinquanta, encara que, d'inici, lluny dels estils i gèneres que fins aleshores havia tractat; ho feu, de nou, en català, i potser en el seu moment de major nomenada. L'any 1950, s'estrenava en el gènere teatral publicant la comèdia en tres actes *El Misteri de cal Encantat*, portada al Teatre Ro-

⁸⁵ Editorial fundada a Barcelona el 1926 per emparar legalment les activitats del Foment de Pietat Catalana. Després de la guerra de 1936-39, passà a dependre de la Fundació de Cultura Religiosa, que absorbí les activitats editores del Foment, reduït només a obra pia. Les seves publicacions han servit la pietat popular i la litúrgia, i algunes, com la dels Evangelis, han assolit tiratges de centenars de milers d'exemplars. Edita també col·leccions de la Biblioteca Balmes i, conjuntament amb l'Abadia de Montserrat, és l'editora oficial dels textos litúrgics en català.

⁸⁶ Joan Junceda. Nom usual del dibuixant Joan Garcia-Junceda i Supervia (Barcelona, 1881 - Blanes, Selva, 1948). Col·laborà en nombroses publicacions d'adults i d'infants i il·lustrà centenars de llibres. La seva obra, amplíssima i popular, sobresortí per l'encert expressiu i una extraordinària habilitat tècnica i seguretat artística. Reflectí les formes de vida de la societat catalana dels tres primers decennis del s. XX a través d'un gran poder de síntesi. Abandonant la seva primera formació castellana —era fill d'un militar—, s'integrà plenament en l'esperit d'un poble que es trobava en un moment de recuperació de la seva personalitat. Començà a publicar el 1902 al *Cu-cut!*, on hi ha una bona part dels seus acudits polítics. Col·laborà també als setmanaris nacionalistes *La Tralla*, *Metral·la*, *L'Estevet*, etc. En el camp infantil, fou un dels principals dibuixants d'*En Patufet*, *Virolet* i *Esquitx*. Treballà sovint per a les publicacions del Foment de Pietat Catalana: les revistes *La Veu de l'Àngel de la Guarda* i *Bon Seny*. Il·lustrà les *Pàgines viscudes* de Josep M. Folch i Torres i la majoria d'obres d'aquest escriptor per a les col·leccions Biblioteca Gentil i Biblioteca Patufet. Il·lustrà en diverses ocasions les novel·les de Josefina Solsona.

⁸⁷ La col·laboració de Josefina Solsona amb el setmanari *Atalaya* va ser força fecunda. Desconeixem la quantitat exacta de contes, episodis i narracions que hi publicà, en tot cas sabem que publicà en els nùms. 69, 73, 74, 78, 81, 83, 151, 183, 201, 203 i 210; en algun d'aquests números ho feu amb dues o més aportacions, i amb títols com: «La Enigmática Elsa», «Peregrinaje», «Verbena» o «El bendito tropezón».

⁸⁸ Augusto de Angelis (Roma, 1888 - Bellagio, 1944) va ser un escriptor i periodista italià, actiu principalment en els anys del feixisme. En la seva curta carrera va escriure una vintena de novel·les policiàques, la majoria dels quals estan protagonitzades pel comissari Da Vicenzi, un personatge enginyós, però molt humà, a través del qual l'autor es va separar del clíxé d'investigador anglosaxó. Malgrat l'èxit de les seves novel·les, De Angelis no va poder gaudir-lo per molt temps: la censura del règim feixista de fet va imposar l'embargament de la novel·la negra —o *giallo*, com es coneix a Itàlia aquest gènere— i el tancament de la famosa editorial Mondadori, tant perquè veien amb recel el gènere negre literari, producte de la cultura anglosaxona com perquè, per raons de propaganda i ordre públic, la delinqüència tendia a desaparèixer de les cròniques i la literatura. A causa dels seus articles publicats a la *Gazzeta do Popolo*, escrits del 25 de juliol al 8 de setembre de 1943, va ser arrestat per càrrecs d'antifeixisme i posteriorment traslladat a la presó. Malalt, en sortiria set mesos després, el 1944, poc abans de la seva mort com a conseqüència de les constants pallisses rebudes a la presó.

mea de Barcelona per la companyia Damayanti i estrenada el 21 de maig de 1950, amb prou bona acollida de crítica i de públic.⁸⁹ Com era d'esperar, a la capital de l'Urgell el setmanari *Nueva Tárrega* en va fer una crítica, que a continuació transcrivim:

«UNA AUTORA TEATRAL TARREGENSE. El domingo último, día 31, en la XIV matinal celebrada en el Teatro Romea, de Barcelona, fué estrenada «El misterio de cal Encantat», comedia en 3 actos original de la celebrada escritora señorita Josefina Solsona Querol. Sabemos que la obra está planteada y desarrollada con acierto y que tuvo un éxito altamente lisonjero a pesar de que los actores no acertaron a darle el relieve requerido por evidente falta de ensayos, pues aparecía visible que no estaban poseídos por sus respectivos papeles. Acudió un público numeroso, en el cual figurava un nutrido grupo de tarregenses residentes en la capital barcelonesa».⁹⁰

Probablement amb l'estrena al Teatre Romea la popularitat de Josefina Solsona arribava al punt més àlgid de la seva carrera professional, tot i no aconseguir en cap moment l'anomenada i el prestigi que altres autores sí aconseguiren. En tot cas, ella continuà escrivint, cada vegada menys, i fins que la malaltia que planava da-

munt d'ella li ho permeté. A tall d'anècdota, un aspecte interessant d'aquells anys en la vida de la nostra biografiada va ser la seva vinculació a la Societat Astronòmica d'Espanya i Amèrica,⁹¹ on impartí algunes conferències; no sabem de quina temàtica tractaven, però ens donen a conèixer l'afecció i l'interès de Josefina Solsona per l'estudi dels astres i de l'univers.⁹² A banda d'això, l'any 1956, Solsona empenia una nova col·laboració amb la revista mensual per a joves *Els Infants*.⁹³ Precisament, va ser amb aquesta publicació que Josefina Solsona sofrí la censura, quan fou confiscada per la policia tota l'edició del primer número per qüestions de permisos i de personalitats, per bé que la cosa no anà a més i la publicació pogué tirar endavant. No fou aquesta l'última col·laboració que Josefina Solsona feu en una revista. Signaria alguns articles i estudis de temàtica literària per a la publicació *Ábside. Revista de Cultura Mexicana*.⁹⁴ No ens consta en quin any endegà la col·laboració, ni amb quin nombre d'aportacions ho feu.⁹⁵ Un cop consultats els índexs dels fascicles d'*Ábside* als quals hem pogut accedir, els números editats entre els anys 1952 a 1979,⁹⁶ desconeixem si la relació s'inicià anteriorment a 1952. El cas, però, és que entre ambdues dates, i en els índexs consultats, únicament existeix una col·laboració en format d'article signat per Josefina

⁸⁹ Segons documenta la pàgina A Bit of History Web, l'any 1952 Josefina Solsona va escriure una altra obra de teatre anomenada *Maritza* que no s'estrenà.

⁹⁰ *Nueva Tárrega*. «Una autora tarregense», 27 de maig de 1950, pàg. 5.

⁹¹ La Societat Astronòmica d'Espanya i Amèrica va ser fundada el 1911, i un dels seus fundadors va ser el cèlebre astrònom català Josep Comas i Solà, primer director de l'Observatori Fabra de Barcelona. És l'única societat astronòmica del món que ha donat el seu nom a un petit planeta, l'1626 Sadeya, descobert per Comas Solà des de Barcelona.

⁹² Segons documenta la pàgina A Bit of History Web,

⁹³ L'editor d'*Els Infants* va ser Jorge Parenti, vocal de la JAPI (Junta Asesora de la Prensa Infantil). Parenti va pensar, recordant la immensa popularitat que havia tingut *En Patufet*, que una revista infantil en català seria un èxit i va sol·licitar el permís al ministre d'Informació y Turismo, que aleshores era Gabriel Arias Salgado, amb el qual tenia una certa amistat. Superats els primers recels i després de diversos "estira-i-arroña", va aconseguir el permís per editar 12 números d'una publicació que fos innòcua, innocent i d'un humor absolutament blanc. El primer número va sortir el desembre de 1956, i només quatre hores després d'aparèixer als quioscs la policia va fer acte de presència a la redacció i va confiscar tota l'edició, que sembla que era d'uns 500 exemplars. També van detenir Parenti i el van portar davant del governador de Barcelona, el temible Felipe Acedo Colunga, que, molt indignat, li va retreure que no li hagués demanat permís a ell personalment. Quan Parenti va recórrer al ministre, l'afer es va anar diluint i la revista va poder tirar endavant, amb les degudes precaucions. El material per poder confeccionar-la era, en la seva major part, copiat i traduït d'altres publicacions de la mateixa empresa, com *Pocholo*, *Florita* i *Yumbo*, i s'hi afegien dibuixos de Batllori i Jofré, Castanys, Opisso, Jaume Juez (Xirinius) o Montserrat Ripoll, i textos de Joan Amades, Lluís Albert o d'antics col·laboradors d'*En Patufet* com Domènec Juncadella o Josefina Solsona, que donaven la pàtina de catalanitat als contes, historietes, biografies i curiositats que contenia cada número. La portada era en colors, diferent per a cada exemplar i sempre original de Batllori i Jofré. Malgrat tot, la publicació havia sortit més per raons comercials que patriòtiques, ja que l'editor va creure que el fet de ser la primera publicació catalana autoritzada des del final de la guerra seria suficient per obtenir un èxit de vendes, i per aquest motiu no es va preocupar massa de la qualitat i de l'interès que la revista pogués tenir entre els infants. La realitat va ser que la compraven els pares per raons sentimentals i que no interessava en absolut als qui, teòricament, eren els seus destinataris naturals. Només cal afegir que el redactor en cap era el falangista Juan Ignacio Vinardell, que ja havia fet la provatura més aviat fallida de la revista *Gerundin* a Girona, amb Narcís Masferrer.

⁹⁴ La revista *Ábside. Revista de Cultura Mexicana* va ser fundada l'any 1937 per Gabriel Méndez Plancarte, poeta i humanista mexicà. Tenia una clara influència cristina i la intenció de propagar la cultura mexicana. Les seccions de la revista agrupaven assaigs crítics, documents literaris i històrics, contes i notes. La vida d'*Ábside* va ser llarga i va donar a conèixer les primeres obres d'escriptors com Rosario Castellanos, Emma Godoy, Carmen Toscano i Rafael Cuevas. L'any 1963, passaria a tenir un tiratge trimestral que durà fins al seu tancament, l'any 1979.

⁹⁵ Tret de la pàgina web <http://abitofhistory.net/html/rhw/s.htm>

⁹⁶ Disponibles a la pàgina web <http://ffyh.biblio.unc.edu.ar/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=129>, consultada per últim cop el 14 de juliol de 2017.

⁹⁷ Segons el certificat de defunció, Josefina Solsona i Querol va morir de càncer i a causa de la metàstasi abdominal.

Solsona i Querol, amb el títol «El desmayo en la historia y en la literatura» i publicat l'any 1964, és a dir, quatre anys després de la mort de l'autora. És l'últim escrit que es publicà signat per ella, que a la seva mort quedaria dins el calaix, i que, suposem, degué rescatar i enviar la seva germana M. del Carme, única relació afectiva que ens és coneguda de la Josefina, per a ser publi-

cat *post-mortem* i mantenir encara viu el llegat de l'autora.

Soltera i sense fills, Josefina Solsona i Querol afectada per una greu i llarga dolència abdominal, morí al seu domicili del carrer Villarroel de Barcelona a l'edat de 53 anys, el 22 de novembre de 1960.⁹⁷